

Republika Crna Gora
AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ
ZA 2001. GODINU**

Podgorica, jun 2002. godine

Sadržaj

UVOD	3
1. ULOGA I CILJEVI AGENCIJE	5
1.1. OSNIVANJE AGENCIJE ZA TELEKOMUNIKACIJE	5
1.2. PROGRAM RADA AGENCIJE	6
1.3. REGULATORNİ CILJEVI AGENCIJE	6
1.4. REGULATORNİ OKVİR	6
1.5. STRATEGIJA RAZVOJA INTEGRISANOG TELEKOMUNIKACIONOG TRŽIŠTA	7
2. NADLEŽNOSTI I AKTIVNOSTI AGENCIJE	8
2.1. Nadležnosti Agencije	8
2.2. Aktivnosti Agencije za telekomunikacije u 2001. godini	10
2.2.1. Aktivnosti i procedure prilikom izdavanja licenci	10
2.2.2. Pitanja interkonekcije	11
2.2.3. Radio-difuzija	12
2.2.4. Tarifna politika	15
2.2.5. Univerzalni servis	16
2.2.6. Nadležnost Agencije u rješavanju sporova	16
2.2.7. Zaštita interesa korisnika	17
2.3. Pravna regulativa za implementaciju Zakona o telekomunikacijama	17
2.4. Interni opšti akti Agencije za telekomunikacije	18
2.5. Transparentnost rada Agencije	18
2.6. Predstojeći planovi Agencije	18
3. ANALIZA STANJA I STRUKTURE TELEKOMUNIKACIONOG TRŽIŠTA U REPUBLICI CRNOJ GORI	20
3.1. Fiksna telefonija	21
3.2. Mobilna telefonija	28
3.3. Internet servis	34
3.4. Servis javnih telefonskih govornica	37
4. PRILOG: IZVJEŠTAJ O IZVRŠENOJ REVIZIJI GODIŠNJEG RAČUNA AGENCIJE ZA TELEKOMUNIKACIJE ZA 2001. GODINU	

UVOD

Savremene telekomunikacije karakteriše ekspanzivnost, kako u pogledu broja korisnika, tako i u pogledu obima i vrsta servisa, a budući razvoj telekomunikacija će ići u pravcu konvergencije fiksnih i mobilnih mreža i servisa.

Liberalizacija koja je dogovorena pod okriljem Svjetske trgovinske organizacije ili obavezujuća od strane Evropske unije pretpostavlja da zemlje članice preduzmu reforme u sektoru telekomunikacija, koje podrazumijevaju promjene organizacije domicilnih telekomunikacionih operatora i pružalaca telekomunikacionih servisa, zbog predstojećeg ulaska novih konkurenata i privlačenja domaćih i stranih investicija. Uvećane investicije u telekomunikacije imaju primjetan pozitivan uticaj na efikasnost u drugim sektorima, a što na kraju podstiče ukupan ekonomski rast. Studija urađena od strane Svjetske banke procjenjuje da je vrijednost multiplikatora u telekomunikacionom sektoru 1,4 u poređenju sa energetskektorom za koji je multiplikator 1,2.

Telekomunikacije nijesu samo bitne za ekonomski razvoj, one su isto tako bitne za održavanje socijalne kohezije neophodne za politički stabilno društvo. Valorizacija telekomunikacija kao esencijalne infrastrukture za ekonomski razvoj pokrenula je vlade, uključujući Vladu Crne Gore, da omoguće integraciju telekomunikacija u strategiji makro-ekonomskog razvoja njihovih zemalja.

Brz tehnološki razvoj i liberalizacija tržišta osnovni su pokretači izuzetno uspješnog razvoja telekomunikacionog sektora. Liberalizacija tržišta u sebi sadrži dva paralelna procesa: deregulaciju odnosa kao princip uspostavljanja prirodnog odnosa ponude i potražnje; i konkurenciju kao metod efikasnog korišćenja raspoloživih resursa (maksimalna ponuda servisa po najpovoljnijim cijenama). Nagli tehnološki razvoj u oblasti širokopojasnog prenosa, mobilnih komunikacija i prenosa podataka (uključujući i Internet kao specifičan i transparentan sistem prenosa podataka) otvorio je prostor za razvoj novih servisa u oblasti telekomunikacija.

I liberalizacija tržišta i razvoj telekomunikacionih tehnologija sa sobom nose značajne prednosti za korisnike telekomunikacionih servisa; prvenstveno kroz proširenu paletu

servisa i njihov tehnički kvalitet, a zatim kroz sniženje cijena servisa nastalih kao rezultat jeftinijih tehnoloških rješenja i prisustva konkurencije.

Takve promjene ukazuju na činjenicu da se telekomunikacioni sektor razvija u jedan širi sektor informaciono komunikacionih tehnologija (ICT) koji obuhvata elemente telekomunikacija, radio difuzije i informatike. Pravilan razvoj sektora telekomunikacija i informaciono komunikacionih tehnologija predstavlja uslov ukupnog ekonomskog razvoja, kao i integracije u međunarodnu zajednicu u pogledu razmjene informacija.

Danas u preko 100 zemalja svijeta postoji regulatorno tijelo za sektor telekomunikacija. Republika Crna Gora se, takođe, uključila u moderne trendove regulacije telekomunikacionih aktivnosti krajem 2000-te godine, usvajanjem Zakona kojim se uvodi novi regulatorni okvir za telekomunikacioni sektor i konstituiše Agencija za telekomunikacije sa ciljem implementiranja i administriranja novog zakona i procedura.

Saglasno Zakonu o telekomunikacijama, Agencija je pripremila svoj prvi Godišnji izvještaj kojim se prezentiraju aktivnosti i rezultati u početnoj godini rada, kao i budući planovi Agencije.

1. ULOGA I CILJEVI AGENCIJE

1.1. OSNIVANJE AGENCIJE ZA TELEKOMUNIKACIJE

Agencija za Telekomunikacije konstituisana je shodno Zakonu o Telekomunikacijama ("Sl. list RCG, br.59/00), kojim se uređuje obavljanje telekomunikacionih aktivnosti, osnivanje Agencije za telekomunikacije, propisuju uslovi za izgradnju, održavanje, bezbjednost, korišćenje i nadzor telekomunikacionih mreža, objekata i opreme, uređuju odnosi među pružaocima telekomunikacionih servisa i korisnika telekomunikacionih servisa, propisuje pružanje univerzalnih servisa, izdavanje licenci, upravljanje, korišćenje i kontrola radio-frekvencijskog spektra , i uređuju druga pitanja u vezi sa telekomunikacijama.

Odluka Vlade Republike Crne Gore o osnivanju Agencije za telekomunikacije stupila je na snagu 08.03.2001.godine ("Sl.list RCG", br.10/01).

Primarna uloga Agencije u razvoju neophodne regulacione infrastrukture jeste dizajniranje i implementacija regulacionog okvira, kao i preduzimanje odgovarajućih koraka koji bi vodili tranzicioni proces u novo međunarodno telekomunikaciono okruženje, aktivnim razmatranjem stepena liberalizacije telekomunikacionog tržišta u Crnoj Gori i podsticanjem privatnog ulaganja na način kojim se poštuju nacionalni interesi i ciljevi ekonomskog razvoja države.

Agencija je započela rad na izradi propisa i odgovarajućih pravilnika na kojima će se bazirati implementacija Zakona o telekomunikacijama stvaranjem regulatornog okvira, koji je usaglašen sa međunarodnim standardima i Direktivama i primjenjivom praksom u zemljama Evropske unije.

Imenovanjem direktora u martu mjesecu 2001. godine, Agencija je započela sa laganim razvojem. Vlada Republike Crne Gore je neposredno nakon osnivanja Agencije donijela Odluku o obezbjeđenju 150.000,00 DEM za početak rada Agencije. Na izvršenje te Odluke moralo se čekati više od šest mjeseci, usled čega se pribjelo odgovarajućim pozajmicama, te se na taj način obezbijedilo funkcionisanje Agencije. Takođe, značajna je bila i prvobitna asistencija od strane Ministarstva privrede i savjetnika USAID-a i Stone & Webster Consultants.

U Agenciji ima sada 14 zaposlenih, uključujući i direktora, od kojih su 6 inženjera telekomunikacija, 2 dipl. ecc, 3 dipl.pravnika, 3 su zaposlena sa srednjom stručnom spremom koji rade na poslovima računovodstva, arhive, tehničkog sekretara i pomoćnih poslova.

Agencija je tokom 2001. godine zakupila poslovni prostor i obezbijedila dio kancelarijskog namještaja, telekomunikacione i računarske opreme.

Agencija je utvrdila Program rada, regulatorne ciljeve i osnovne principe za implementaciju Strategije razvoja sektora za telekomunikacije.

1.2. PROGRAM RADA AGENCIJE

Programskim aktivnostima Agencije predviđeno je kreiranje pozicije Agencije kao pro-aktivne agencije usmjerene na ustanovljavanju regulatornog okvira za prestrukturiranje telekomunikacionog sektora Crne Gore u globalno telekomunikaciono okruženje, uz obezbjeđenje univerzalno dostupnih i pristupačnih telekomunikacionih servisa koji su neophodni za aktivno učešće Crne Gore u globalno informaciono društvo.

1.3. REGULATORNI CILJEVI AGENCIJE

Regulatorni ciljevi Agencije su postavljeni tako da se kroz izbalansiran odnos vremenski kontrolisane liberalizacije i odgovarajuće regulacije postigne:

- kontinuiran i ubrzan razvoj sektora telekomunikacija i informaciono-komunikacijskih tehnologija u cilju obezbjeđenja širokog spektra servisa adekvatnog kvaliteta i pod konkurentskim uslovima;
- podsticanje investiranja u cilju promovisanja razvoja sektora telekomunikacija;
- ostvarenje mehanizama koji će ispuniti zahtjeve socijalne politike;
- zaštita interesa korisnika telekomunikacionih servisa;
- racionalno korišćenje ograničenih resursa, kao što su radio-frekventni spektar i plan numeracije.

1.4. REGULATORNI OKVIR

Regulatorni okvir za upravljanje procesom prestrukturiranja sektora za telekomunikacije bazira se na strategiji razvoja telekomunikacija i odgovarajućim propisima o administriranju i nadgledanju aktivnosti telekomunikacionih operatora i pružalaca telekomunikacionih servisa, a koji su usaglašeni sa principima i Direktivama

Evropske unije, preporukama Međunarodne unije za telekomunikacije, kao i konvencijama Svjetske trgovinske organizacije.

Regulatorni okvir kojim bi se upravljalo procesom dalje liberalizacije i tranzicije u potpuno liberalizovano i konkurentno tržište treba da se karakteriše konzistentnošću, sveobuhvatnošću, fleksibilnošću u odnosu na nove trendove u tehnologiji i servisima, uravnoteženošću tretmana u regulaciji i sl.

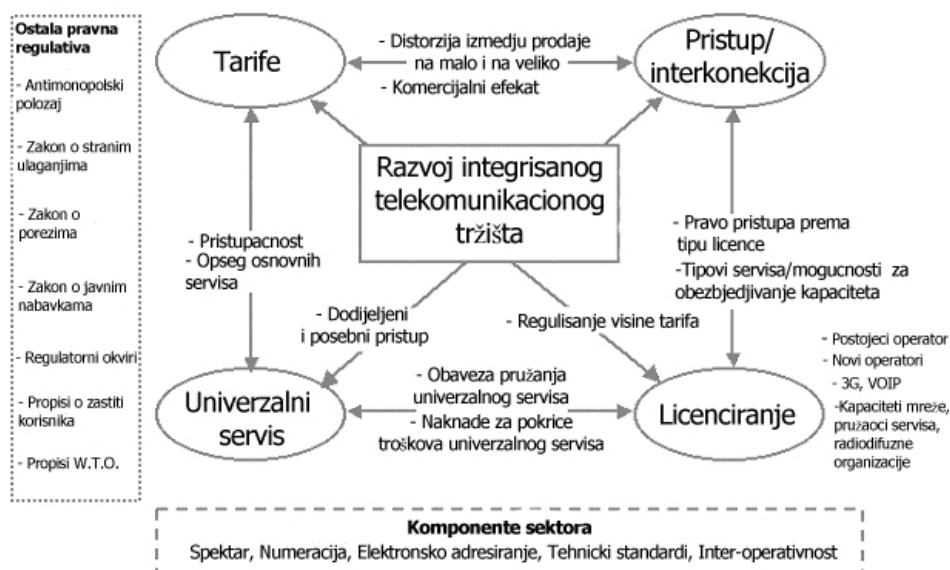
1.5. STRATEGIJA RAZVOJA INTEGRISANOG TELEKOMUNIKACIONOG TRŽIŠTA

Usvajanjem Zakona o telekomunikacijama Vlada Republike Crne Gore je potvrdila značaj savremenih i pouzdanih telekomunikacionih servisa na ekonomski i socijalni razvoj i efikasno poslovanje u svim segmentima društva.

Zakon afirmiše obezbjeđenje efikasne telekomunikacione infrastrukture zalažući se za ostvarenje ciljeva univerzalnog pristupa i univerzalnog servisa, kao i za primjenu komercijalnih kriterijuma prilikom korišćenja javne telekomunikacione mreže.

Novi Zakon, takođe, predviđa usvajanje Strategije razvoja telekomunikacija kojom bi se uz sistematski razvoj sektora vršilo i usklađivanje infrastrukture prema specifičnim potrebama i ciljevima Republike Crne Gore.

Potrebna utvrđivanja razvoja integrisanog telekomunikacionog tržišta

2. NADLEZNOSTI I AKTIVNOSTI AGENCIJE

2.1. NADLEZNOSTI AGENCIJE

Saglasno Zakonu o telekomunikacijama Vlada je osnovala Agenciju za telekomunikacije kao nezavisno regulatorno tijelo, funkcionalno nezavisno od svih subjekata koji eksploatišu telekomunikacione mreže, obezbjeđuju opremu ili pružaju servise.

Agencija je nadležna da:

1. obezbijedi konkurenciju u oblasti telekomunikacija između lica koja su uključena u komercijalne aktivnosti vezane za djelatnosti telekomunikacija u Republici;
2. omogućava pružaocima telekomunikacionih servisa u Republici da budu konkurentni u pružanju takvih servisa van Republike;
3. omogućava proizvođačima telekomunikacionih aparata / opreme u Republici da budu konkurentni u ponudi takvih aparata / opreme u Republici i van nje;
4. obezbjeđuje da se javni telekomunikacioni operatori i pružaoci javnih telekomunikacionih servisa ne uključuju u antikonkurentne aktivnosti;
5. obezbjeđuje da korisnici imaju pristup javnim telekomunikacionim mrežama i javnim telekomunikacionim servisima na nediskriminatornim osnovama;
6. nadgleda i reguliše javne fiksne telekomunikacione mreže u onim aktivnostima gdje javni telekomunikacioni operator ili pružalac javnih telekomunikacionih servisa ima značajnu tržišnu poziciju;
7. podstiče interkonekciju mreža na ne-diskriminatornim osnovama i, ukoliko se operatori u pregovorima ne dogovore oko uslova, određuje uslove za interkonekciju telekomunikacionih mreža;
8. obezbjeđuje funkcionisanje telekomunikacionih operatora na nediskriminatornim osnovama;
9. predlaže Vladi planove namjene i raspodjele radio-frekvencija i reguliše radio spektar;
10. izdaje tehničke dozvole za radio-stanice;
11. prati razvoj u oblasti telekomunikacija, pribavlja informacije od operatora i obezbjeđuje informacije korisnicima, operatorima i drugim državnim organima i međunarodnim organizacijama;
12. prati i kontroliše primjenu domaćih i međunarodnih tehničkih standarda;

13. podstiče racionalno korišćenje infrastrukture na telekomunikacionim objektima, kako postojeće tako i prilikom izgradnje novih objekata;
14. izdaje licence u skladu sa ovim zakonom;
15. organizuje javne tendere za izdavanje posebnih licenci u skladu sa zakonom;
16. kontroliše usaglašenost obavljanja djelatnosti u skladu sa uslovima izdatih licenci;
17. određuje tarife i kontroliše primjenu utvrđenih nepravilnosti u skladu sa ovim zakonom;
18. sprječava nepravilnosti u vezi sa cijenama koje naplaćuju telekomunikacioni operatori i pružaoci telekomunikacionih servisa;
19. obezbjeđuje da tarife koje se odnose na povezivanje sa javnom telefonskom mrežom i pružanje telefonskog servisa budu dovoljno raslojene, tako da se od korisnika ne traži da plaća za kapacitete koji nijesu neophodni za servis koji on traži;
20. priprema, kontroliše i prati planove i procedure za numeraciju i dodjeljuje brojeve efikasno i na nediskriminatornim osnovama javnim telekomunikacionim operatorima i pružaocima telekomunikacionih servisa;
21. stara se o ostvarivanju prava korisnika, prima i razmatra prigovore i žalbe korisnika;
22. rješava sporove između subjekata u telekomunikacionim aktivnostima (između korisnika i operatora, između operatora, operatora i vlasnika objekta ili zemljišta);
23. objavljuje informacije i podatke iz oblasti telekomunikacija, godišnji izvještaj o liberalizaciji i pokazatelje kvaliteta usluga pojedinih operatora;
24. preduzima radnje kojima se omogućava zainteresovanim stranama da zaštite svoja prava i pravne interese;
25. vodi registre iz člana 14 ovog zakona;
26. obezbjeđuje dostupnost svih informacija koje su vezane za njene aktivnosti, osim za službeni materijal i povjerljive informacije;
27. zahtijeva da javni telekomunikacioni operatori i pružaoci javnih telekomunikacionih servisa obezbjeđuju neophodne informacije, uključujući i finansijske;
28. odlučuje o tome da li javni telekomunikacioni operator ili pružalac servisa sa manje od 25% udjela na tržištu ima značajnu tržišnu poziciju, uzimajući u obzir faktore kao što su operatorova sposobnost da utiče na tržišne uslove, njegov finansijski rezultat u odnosu na veličinu tržišta, njegova kontrola sredstava pristupa korisnicima, njegov pristup finansijskim izvorima i njegovo iskustvo u pružanju proizvoda i servisa na tržištu;
29. vrši i druge poslove u skladu sa ovim zakonom neophodne za ostvarivanje nadležnosti Agencije po ovom zakonu i propisima koje donosi Ministarstvo.

2.2. AKTIVNOSTI AGENCIJE ZA TELEKOMUNIKACIJE U 2001. GODINI

2.2.1. Aktivnosti i procedure prilikom izdavanja licenci:

Agencija je donijela Pravilnik o načinu izdavanja i registru opštih i posebnih licenci ("Sl.list RCG", br 8/02), kojim je regulisana procedura prijema i obrade zahtjeva za izdavanjem licenci, tenderske procedure, uslovi izmjena i oduzimanja licenci, vođenje registra licenci i druga pitanja.

Posebnom licencom za telekomunikacione mreže i telekomunikacione servise daje se pravo korisniku da gradi, posjeduje, eksploatiše i održava javnu telekomunikacionu mrežu u cilju pružanja javnih telekomunikacionih servisa. Korisnik licence treba da zadovolji sledeće uslove: uslove u pogledu otvorenog pristupa mrežama i servisima, kao i u pogledu interkonekcije sa drugim mrežama; uslove u slučajevima prekida kod pružanja servisa i u slučaju stanja javne opasnosti; uslove licence koji se odnose na zaštitu korisnika servisa i uslove zaštite privatnosti komunikacija; uslove u pogledu dostupnosti informacija i fer poslovanja, omogućavanja inspeksijskog nadzora; uslove koji se odnose na naplatni sistem i računovodstvo; uslove koje treba zadovoljiti s aspekta zaštite životne sredine i dr.

Posebnom licencom za korišćenje radio-difuznih frekvencija daje se pravo korisniku licence korišćenja radio-difuzne mreže i korišćenja radio-difuznih frekvencija u cilju emitovanja radio/televizijskog programa. Korisnik licence treba da zadovolji sledeće uslove: uslove u pogledu izgradnje i održavanja infrastrukture; uslove u pogledu dostupnosti informacija i fer poslovanja, omogućavanja inspeksijskog nadzora; uslove u slučajevima prekida kod pružanja servisa i u slučaju stanja javne opasnosti; uslove propisane zakonima iz oblasti radio-difuzije i javnog informisanja i dr.

Posebnom licencom za korišćenje radio-frekvencija daje se pravo korišćenja funkcionalne radio mreže i korišćenja radio frekvencija u cilju prenosa, predaje i prijema poruka za potrebe svoje djelatnosti. Korisnik licence treba da zadovolji sledeće uslove: uslove u pogledu izgradnje i održavanja infrastrukture; uslove koje treba zadovoljiti u pogledu dostupnosti informacija i fer poslovanja, omogućavanja inspeksijskog nadzora; uslove u slučajevima prekida kod pružanja servisa i u slučaju stanja javne opasnosti i dr.

Opšta licenca se izdaje pravnom ili fizičkom licu za obavljanje telekomunikacionih aktivnosti za koje se ne traži posebna licenca, odnosno, gdje korisnik licence ne koristi radio-frekventni spektar, ne uživa posebna prava, niti mu se nameću posebne obaveze. Korisnik licence treba da zadovolji sledeće uslove: uslove u pogledu dostupnosti informacija i fer poslovanja, omogućavanja inspeksijskog nadzora; uslove

u slučajevima prekida kod pružanja servisa i u slučaju stanja javne opasnosti; uslove u pogledu obavljanja djelatnosti građenja, održavanja i unapređenja javne fiksne telekomunikacione mreže i dr.

Agencija je u cilju što bržeg i operativnijeg rješavanja zahtjeva, na osnovu ovog Pravilnika, izradila obrasce zahtjeva koji definišu sadržaj tehničke i druge dokumentacije koju dostavljaju podnosioci zahtjeva za izdavanje licence.

Agencija za telekomunikacije je tokom 2001.godine izdala licence sledećim telekomunikacionim operatorima i pružaocima telekomunikacionih servisa:

1. Preduzeću Telekom Crne Gore A.D.
posebnu licencu za građenje, posjedovanje, eksploataciju i održavanje javne fiksne telekomunikacione mreže u cilju pružanja javnih fiksnih telekomunikacionih servisa, na period od 25 godina;
2. Preduzeću ProMonte-GSM
posebnu licencu za građenje, posjedovanje i eksploataciju mobilne javne telekomunikacione mreže, na period od 15 godina;
3. Preduzeću Monet- d.o.o.
posebnu licencu za građenje, posjedovanje i eksploataciju mobilne javne telekomunikacione mreže, na period od 15 godina;
4. Preduzeću Pošta Crne Gore d.o.o.
posebnu licencu za pružanje servisa javnih telefonskih govornica, na period od dvije godine;
5. Preduzeću MONTENEGRO-CARD d.o.o.
posebnu licencu za pružanje servisa javnih telefonskih govornica, na period od dvije godine.

Prilikom izdavanja licenci, maksimalno su poštovani principi transparentnosti, učešća korisnika licenci u kreiranju pojedinih uslova licenci u okvirima koji omogućavaju poštovanje Zakona o telekomunikacijama i propisa donijetih na osnovu istog.

2.2.2. Pitanja interkonekcije

Imajući u vidu činjenicu da troškovno orijentisana interkonekcija predstavlja ključ za podsticanje konkurencije i razvoja telekomunikacione infrastrukture Agencija je izradila Pravilnik o opštim uslovima ugovora o interkonekciji ("Sl.list RCG", br 36/01), kao prioritet broj jedan u sektoru. Cilj Pravilnika je da obezbijedi sadašnjim telekomunikacionim operatorima i potencijalnim investitorima u sektoru za telekomunikacije garancije primjene najbolje regulacione prakse u sektoru, kao i stvaranje regulacionog okvira koji omogućuje predvidljivost i nepromenljivost regulative. Pravilnik se bazira na najboljoj međunarodnoj praksi i primjeni Direktiva Evropske unije o pitanjima interkonekcije, u mjeri u kojoj je to primjenjivo sadašnjem

stepenu liberalizacije sektora za telekomunikacije u Crnoj Gori. Pravilnikom o opštim uslovima ugovora o interkonekciji definisana su prava i obaveze prilikom zaključivanja ugovora o interkonekciji. Interkonekcija treba da bude zasnovana na principima povezivanja mreža, međuoperativnosti, blagovremenom pružanju mogućnosti interkonekcije, pristupa odgovarajućoj opremi i kapacitetima. Posebne obaveze su nametnute operatoru sa značajnom tržišnom pozicijom u pogledu omogućavanja interkonekcije pod nediskriminatornim uslovima, u pogledu objavljivanja referentne interkonekcionne ponude i vođenja odvojenog računovodstva u vezi sa interkonekcijom.

Agencija za telekomunikacije je tokom 2001.godine bila inicijator brojnih sastanaka sa predstavnicima telekomunikacionih operatora sa ciljem analize izvršavanja obaveza iz važećih ugovora o interkonekciji između Telekoma Crne Gore a.d. i ProMonte-a GSM i Telekoma Crne Gore a.d. i Monet-a d.o.o, u cilju ocjene prihvatljivosti uslova iz ugovora; definisanja procedure revizije postojećih ugovora o interkonekciji radi prevazilaženja spornih pitanja, kako u pogledu visine interkonekcionne naknade, tako i u pogledu usmjeravanja saobraćaja i obezbjeđenja kapaciteta u slučaju vanrednog povećanja saobraćaja i utvrđivanja dinamike usaglašavanja ugovora o interkonekciji sa odredbama Zakona o telekomunikacijama i Pravilnikom o opštim uslovima ugovora o interkonekciji.

Objavljivanje referentne interkonekcionne ponude od strane Telekoma Crne Gore A.D., predviđeno odredbama Zakona o telekomunikacijama i Pravilnikom o opštim uslovima zaključivanja ugovora o interkonekciji, omogućiće svim subjektima zainteresovanim za obavljanje telekomunikacionih aktivnosti da se upoznaju sa mogućnostima korišćenja javne fiksne telekomunikacione mreže i uslovima interkonekcije, na transparentan i nediskriminatoran način.

2.2.3. Radio-difuzija

Osnovni akti za regulativu

Do osnivanja Agencije za telekomunikacije (08.03.2001. godine) radio frekvencijskim spektrom Republike upravljalo je Ministarstvo privrede.

Radio frekvencije za radio-difuzne stanice korišćene su implementacijom odredbi dva osnovna dokumenta: OSNOVE PLANA RASPODJELE RADIO-DIFUZNIH FREKVENCIJA NA TERITORIJI REPUBLIKE CRNE GORE (Elektrotehnički fakultet Podgorica, 1998 godine) i Odluke o visini naknade i uslovima korišćenja radio-difuznih frekvencija („Sl. list RCG”, br.11/99). Radio frekvencije za ostale djelatnosti (vazdušni, pomorski i željeznički saobraćaj, telefonija, elektroprivreda, radio amateri itd) korišćene su implementacijom odredbi propisanih u PLANU O PODJELI I KORIŠĆENJU FREKVENCIJA U JUGOSLAVIJI (SURV 1984) (tzv. Plan namjene).

Zatečeno stanje

U martu mjesecu 2001 godine kada je Agencija za telekomunikacije počela sa radom ukupno 25 subjekata imalo je zaključene *Ugovore o dodjeli radio difuznih frekvencija na korišćenje*, sa Vladom Republike Crne Gore (odnosno Ministarstvom privrede). Ovim ugovorima dodijeljeno je ukupno 19 TV kanala i 56 radio kanala na komercijalno korišćenje. Osim toga Komisija Ministarstva privrede za dodjelu komercijalnih radio difuznih frekvencija na korišćenje, na zadnjem sastanku održanom 06.03.2001. godine (Zapisnik od 06.03.2001.god.) pozitivno je riješila 8 zahtjeva za dodjelu 7 TV i 11radio kanala. Ministarstvo privrede je zaključilo ugovore sa 3 subjekta, a za ostalih 5 subjekata prosljedilo je zapisnik sa predlogom komisije ovoj Agenciji na dalju obradu.

Obaveze po Zakonu

Zakon o telekomunikacijama („Sl. list RCG”, br. 59/00) je, između ostalog, propisao da se radio-difuzne frekvencije ne mogu koristiti bez licence koju izdaje Agencija, da se radio difuzne frekvencije dodjeljuju na korišćenje na temelju Plana raspodjele radio difuznih frekvencija nakon sprovedenog javnog konkursa, da su svi postojeći operatori obavezni da svoje poslovanje usklade sa novim Zakonom (dakle, do 04.01.2002. godine), te da se informativni sadržaji koji se distribuiraju radio difuznim mrežama uređuju posebnim zakonom (misli se na Zakon o radio difuziji i medijima).

Privremene licence za korišćenje radio-difuznih frekvencija

Agencija je tokom 2001. godine (počev od marta mjeseca) izdala 16 privremenih licenci za korišćenje radio difuznih frekvencija (14 komercijalnim radio/TV stanicama i dvije opštinskim radio/TV stanicama). Ovim licencama je dodijeljeno na korišćenje 38 TV kanala i 31 radio kanal. Ovim brojem obuhvaćeno je 29 TV kanala i 20 radio kanala datih po prvi put na komercijalno korišćenje, dok su ostali ranije dodijeljeni i korišćeni po osnovu ugovora sa Vladom RCG koji su tokom 2001 godine istekli.

Privremene licence su izdavane (sa rokom važenja licence do 31. 12. 2001. godine) subjektima:

- kojima je tokom 2001 godine istekao ugovor sa Vladom RCG;
- od kojih se tražilo izmještanje opreme sa određenih lokacija iz tehničkih ili drugih razloga;
- čije je zahtjeve riješila Komisija Ministarstva privrede, a sa istima nije sklopljen ugovor do početka rada Agencije za telekomunikacije;
- čiji zahtjevi su mogli naći mjesto u Osnovama plana raspodjele a da se pri tome ne naruši prioritet obezbjeđenja frekvencija za emitovanje tri radio i tri

televizijska programa pravnih lica čiji je osnivač Republika i po jednog radio i TV programa na teritoriji svake jedinice lokalne samouprave koje se dodjeljuju bez naknade.

U određenim (izuzetnim) slučajevima udovoljavano je i zahtjevima gdje su mjerenja pokazala da se može dodijeliti frekvencija i mimo Plana raspodjele frekvencija bez rizika interferencije sa postojećim korisnicima i korisnicima u susjednim državama.

U sledećoj tabeli dat je prikaz radio-difuznih organizacija i broj komercijalnih radio-difuznih frekvencija dodijeljenih po prvi put na korišćenje:

r.b	Subjekt	Dodijeljeno TV kanala	Dodijeljeno radio kanala
1.	TV Adnan, Plav	1	-
2.	Radio Trojka, Podgorica	-	1
3.	TV BOIN, Podgorica	1	-
4.	TV Elmag, Podgorica	1	-
5.	Neboelectronic, Herceg Novi	-	2
6.	TV Budva, Budva	2	-
7.	TV IN, Podgorica	24	-
8.	Bradva Company, Plav	-	3
9.	Radio Svetigora, Cetinje	-	14
	U K U P N O	29	20

Posebne licence za korišćenje radio-difuznih frekvencija

Agencija za telekomunikacije je tokom 2001. godine izdala 12 posebnih licenci za korišćenje radio-difuznih frekvencija onim operatorima koji su uskladili svoje poslovanje shodno članu 73 Zakona o telekomunikacijama. Istovremeno svi ostali operatori iz oblasti radio-difuzije su upozoreni od strane Agencije na zakonsku obavezu pribavljanja posebne licence.

Plan raspodjele radio-difuznih frekvencija

Plan raspodjele radio-difuznih frekvencija na teritoriji Republike Crne Gore, koji je sada u upotrebi urađen je 1998 godine. Ovaj dokument je od njegovog donošenja maksimalno eksploatisan zbog izuzetnog interesovanja subjekata koji koriste radio-difuzne frekvencije. U ovom trenutku postoji veći broj zahtjeva za dodjelu radio-difuznih frekvencija koje ova Agencija nije u mogućnosti pozitivno riješiti zbog iscrpljenosti pomenutih resursa iz Plana. Naime, na pojedinim područjima Republike (posebno Podgorica i primorske opštine) praktično više nema mogućnosti za dodjelu ni jedne radio-difuzne frekvencije. Kao imperativ, dakle, nameće se obaveza da se tokom 2002 godine pristupi izradi novog Plana kojim bi se potražile nove rezerve u radiodifuznom spektru.

2.2.4. Tarifna politika

Zakonom o telekomunikacijama, propisano je da Agencija utvrđuje, u konsultaciji sa pojedinim operatorom ili pružaocem servisa, posebni režim za regulaciju cijena koji se može primijeniti na javne telekomunikacione operatore ili pružaoce javnih telekomunikacionih servisa u slučaju kada postoji samo jedan javni telekomunikacioni operator ili pružalac javnih telekomunikacionih servisa ili kada pružalac javnih telekomunikacionih servisa ima značajnu tržišnu poziciju na tržištu za neki servis.

Saglasno tome, Agencija za telekomunikacije je krajem maja mjeseca 2001. godine dala saglasnost na Odluku o utvrđivanju tarifa za pružanje usluga fiksne telefonije, koja je usvojena na sjednici Upravnog odbora Telekom Crne Gore A.D. Takođe, Agencija je donijela Rješenje kojim se određuje najviši nivo cijena koje ugostiteljska preduzeća mogu naplaćivati za usluge javne fiksne telefonije u svojim objektima, tako što ti iznosi mogu biti za 10 % veći od cijena za usluge javne fiksne telefonije koje Telekom Crne Gore a.d.-Podgorica obračunava i naplaćuje tom preduzeću, na koje je ova Agencija dala saglasnost.

Sredinom 2001.godine, Agencija za telekomunikacije je dala saglasnost na promjenu cijena MONET servisa za obavljani telefonski saobraćaj prema Republici Srbiji i Republici Srpskoj.

Agencija za telekomunikacije je, takođe, dala saglasnost na Tarife Telekom Crne Gore a.d.-Podgorica za usluge govornih automata fiksne telefonije, usluge listinga i identifikatore poziva, a krajem 2001.godine saglasnost na rebalans tarifa za dodatne usluge u fiksnoj telefoniji i saglasnost na rebalans tarifa za ISDN usluge.

Regulacijom cijena postiže se ne samo podsticanje razvoja telekomunikacionog sektora, već se vrši i nužna priprema za uvođenje i ulaganje strateškog partnera u Crnu Goru.

Politikom postepenog rebalansiranja tarifa Telekom-a Crne Gore a.d. se obezbjeđuje primjena tržišnih kriterijuma kao pripreme za uvođenje liberalizacije tržišta telekomunikacionih servisa u Crnoj Gori. To će pomoći u redukciji naglog povećanja cijena koje bi se dogodilo ukoliko tarife ne budu balansirane do vremena uvođenja konkurencije.

Razlozi primjene rebalansa tarifa za pružanje usluga fiksne telefonije su: početak korekcija tarifa u pravcu tarifa komparabilnih kompanija u svijetu; priprema Telekom-a za primjenu narednih koraka rebalansa tarifa, kao i za uslove tržišne utakmice nakon liberalizacije tržišta telekomunikacija u 2004.godini; povećanje vrijednosti Telekom-a prije očekivane privatizacije i osiguranje rasta prihoda u budućem periodu.

Agencija za telekomunikacije će donošenjem odgovarajućih propisa urediti principe i mehanizam regulacije tarifa telekomunikacionih servisa u razdoblju do liberalizacije tržišta. Regulacija cijena može se sprovoditi na dva načina:

- direktnom kontrolom cijena određenom procedurom njihovog odobravanja; ili
- određivanjem granica unutar kojih pružalac telekomunikacionih servisa može povećavati svoje cijene (tzv. "price cap" regulacija).

Ovaj drugi metod je bolji kao priprema za uvođenje konkurencije na tržište telekomunikacionih servisa, jer prisiljava telekomunikacione operatore da iznađu najbolju kombinaciju servisa i tarifa s aspekta korisnika servisa. Uz to, podstiče se i tržišno ponašanje pružalaca telekomunikacionih servisa.

2.2.5. Univerzalni servis

Saglasno Zakonu o telekomunikacijama, Ministarstvo nadležno za poslove telekomunikacija je obavezno da donese propis o univerzalnom servisu, kojim se utvrđuju univerzalni servisi koje treba da obezbijedi operator javne fiksne telekomunikacione mreže.

Univerzalni servis, inače, prema Zakonu se definiše kao skup telekomunikacionih servisa određenog kvaliteta i obima koji treba da se stave na raspolaganje korisnicima u Republici, bez obzira na njihovu geografsku lokaciju po prihvatljivim i nediskriminatornim cijenama. Donošenjem tog propisa, obaveza izgradnje ruralne telefonije, prije svega, pada na teret Telekom-a Crne Gore, čime se relaksira Budžet Republike Crne Gore od obaveza ove vrste. Međutim, to stvara obavezu Agenciji za telekomunikacije da, kroz svoja ovlaštenja kod određivanja tarifa telekomunikacionih servisa mobilne i fiksne telefonije, razradi postupak subvencioniranja ovakvih ulaganja koja nijesu na čisto ekonomskim osnovama.

2.2.6. Nadležnost Agencije u rješavanju sporova

U sklopu opštih nadležnosti Agencija za telekomunikacije rješava sporove između subjekata u telekomunikacionim aktivnostima (između korisnika, između operatora, operatora i vlasnika objekta ili zemljišta).

Tako je Agencija riješila spor ProMonte-Telekom oko uspješnosti poziva i oko rješenja potraživanja-dugovanja po osnovu interkonekcije. Agencija je, postupajući po zahtjevu ProMonte GSM i Telekom-a Crne Gore A.D. donijela Odluku kojom su utvrđeni principi rješenja spora na osnovu kojeg se utvrđuje da:

Telekom Crne Gore A.D. duguje ProMonte-u GSM po osnovu interkonekcije, za period avgust-oktobar 2000.godine, iznos od 4.010.342,00 DEM. ProMonte GSM duguje Telekom-u Crne Gore A.D. po osnovu interkonekcije, za period avgust-oktobar 2000.godine, iznos od 4.213.748 DEM.

Niko od učesnika u sporu nije koristio mogućnosti iz ugovora o interkonekciji da pokrene spor kod Arbitraže u Parizu.

Pored navedenog u Agenciji su tokom 2001.godine održavani brojni sastanci čiji je predmet bio rješavanje spornih situacija (oko izdavanja odobrenja za lokacije GSM baznih stanica; u vezi sa uvođenjem komunalnih taksi za postavljanje baznih stanica; u vezi sa međusobnim ometanjem radio-difuznih i drugih operatora i sl.)

2.2.7. Zaštita interesa korisnika

Zakonom o telekomunikacijama (glava VII) posebno je uređeno pitanje zaštite interesa korisnika, gdje su korisnicima obezbijedena sledeća prava:

- na pristup javnoj telekomunikacionoj mreži, ukoliko je to tehnički moguće;
- na nesmetanu i kvalitetnu upotrebu telekomunikacionih servisa;
- na detaljan račun sa cijenom telekomunikacionih usluga u formi koja omogućava kontrolu utroška; i
- tajnost telekomunikacije.

U ostvarivanju ovih prava korisnici javnih telekomunikacionih servisa imaju pravo prigovora Agenciji za telekomunikacije, koja donosi konačnu odluku.

U izvještajnom periodu nije bilo značajnijeg broja prigovora o povredi prava korisnika Agenciji (22 prigovora) zahvaljujući dobroj saradnji Agencije sa pružaocima javnih telekomunikacionih servisa, gdje su se sporovi uglavnom rješavali na nivou TK centara; kvalitetu usluga kroz tehničku, stručnu i drugu opremljenost; informisanosti korisnika preko objavljivanja informacija i podataka iz oblasti telekomunikacija; davanju mišljenja kao i korektnog poštovanja ugovornih prava i obaveza pružalaca servisa i korisnika usluga.

2.3. PRAVNA REGULATIVA ZA IMPLEMENTACIJU ZAKONA O TELEKOMUNIKACIJAMA

- Pravilnik o opštim uslovima ugovora o interkonekciji ("Sl. list RCG", br 36/01);
- Pravilnik o načinu izdavanja i registru opštih i posebnih licenci ("Sl. list RCG", br 8/02);
- Predlog nivoa licencnih naknada kod izrade Pravilnika o utvrđivanju visine naknada za registraciju i naknada za licence telekomunikacionih operatora i pružalaca telekomunikacionih servisa ("Sl. list RCG", br 8/02);

2.4. INTERNI OPSTI AKTI AGENCIJE ZA TELEKOMUNIKACIJE

- Statut Agencije za telekomunikacije, na koji je Vlada Republike Crne Gore dala saglasnost na sjednici od 23. 11. 2001. godine;
- Pravilnik o pravima i obavezama zaposlenih, usvojen 31. 07. 2001. godine;
- Pravilnik o organizaciji rada i sistematizaciji radnih mjesta u Agenciji za telekomunikacije, usvojen 06. 12. 2001. godine.

2.5. TRANSPARENTNOST RADA AGENCIJE

Agencija za telekomunikacije je u maju mjesecu 2001.godine održala konferenciju za štampu sa ciljem medijske prezentacije Agencije i promovisanja osnovnih ciljeva Zakona o telekomunikacijama u uslovima liberalizacije telekomunikacionog tržišta.

Takođe, dati su razlozi za rebalansiranje tarifa, s obzirom da je već bio u postupku javni tender za privatizaciju Telekom-a i da je ustanovljavanje novih tarifa telekomunikacionih servisa bilo u funkciji utvrđivanja adekvatne vrijednosti kapitala Telekom-a Crne Gore.

Rad ove Agencije je, inače, praćen izuzetnom medijskom pažnjom, što nije samo posledica zalaganja zaposlenih u ovoj Agenciji, već značaj pitanja kojima se bavi i nov način rješavanja ovih pitanja, koji izaziva strukturne promjene na telekomunikacionom tržištu, pobuđuje veliku pažnju javnosti, a time i zastupljenost u medijima.

Transparentnost rada Agencije se obezbjeđuje na način što se subjektima po čijim pravima i interesimase odlučuje u odgovarajućim procedurama, obezbjeđuje neposredno učešće, a kada su u pitanju suprostavljeni interesi više telekomunikacionih subjekata , u tim situacijama se obezbjeđuje istovremeno učešće zainteresovanih lica na otvorenim sastancima uz praksu da se odluke donose javno, poštujući potrebu što veće usaglašenosti oko načina usklađivanja konfliktnih interesa.

2.6. PREDSTOJEĆI PLANOVI AGENCIJE

- Obezbjedenje kadrova, prije svega dipl.ing telekomunikacija, zatim pravnika i ekonomista, na način što će se tako kvalitetnim kadrovima garantovati

- ekonomski status identičan statusu zaposlenih kod telekomunikacionih operatora,
- Obezbjedenje poslovnog prostora u trajnom vlasništvu, najmanje 300m²;
 - Nabavka ispitno-mjerne telekomunikacione opreme; nabavka digitalnog reljefa Crne Gore sa aplikativnim softverom za simulaciju radio propagacije i planiranje radio mreža;
 - Projektovanje i izgradnja ispitno-mjernog sistema Republike Crne Gore za monitoring radio-frekventnog spektra (objekti,oprema, vozila...);
 - Izrada plana namjene i plana raspodjele radio-frekvencija;
 - Priprema i kontrola planova i procedura za numeraciju;
 - Utvrđivanje metodologije vođenja razdvojenog računovodstva svih poslovnih aktivnosti telekomunikacionih operatora i pružalaca servisa;
 - Utvrđivanje kriterijuma za definisanje telekomunikacionih operatora koji imaju značajno učešće na tržištu.

3. ANALIZA STANJA I STRUKTURE TELEKOMUNIKACIONOG TRŽISTA U REPUBLICI CRNOJ GORI

Svjetski trendovi globalizacije i optimizacije telekomunikacionih resursa odražavaju se i na sektor telekomunikacija u Crnoj Gori. Postojeći operator javne fiksne telekomunikacione mreže ima ekskluzivno pravo, do 31. decembra 2003. godine, da pruža servise javne fiksne telefonije, teleksa i telegrafa, servise javnih telefonskih govornica i servise iznajmljivanja linija korisnicima u Republici i da gradi, posjeduje i eksploatiše javnu fiksnu telekomunikacionu mrežu i da organizuje, podstiče ili pruža servis povratnog poziva i servis prenosa govora preko Interneta u Republici. Za razliku od monopolske pozicije u segmentu fiksne telefonije, tržište mobilne telefonije doživljava naglu ekspanziju zbog konkurentskog okruženja nastalog nakon pojave drugog GSM operatora. Pojačana konkurencija na tržištu mobilne telefonije stvara konkurentski pritisak i na fiksno operatora, koji pod tim uticajem podiže nivo kvaliteta servisa.

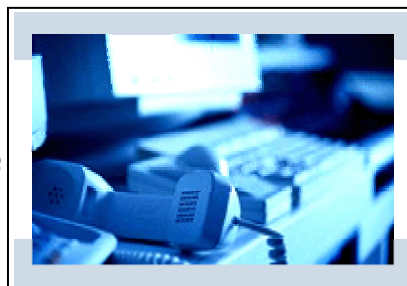
Telekomunikaciono tržište u Crnoj Gori ima sledeće karakteristike:

- Krajem 2001. godine u Crnoj Gori je evidentirano 183.616 korisnika fiksne telefonije, 356.194 korisnika mobilne telefonije i 17.952 korisnika Internet servisa.
- Stopa tržišna penetracije fiksne telefonije u Crnoj Gori (broj uključenih glavnih linija na 100 stanovnika) u 2001. godini je iznosila 28,43%.
- Stopa tržišne penetracije mobilne telefonije u Crnoj Gori (broj mobilnih pretplatnika na 100 stanovnika) u 2001. godini je iznosila 53,9 %.
- Stopa Internet penetracije u Crnoj Gori (broj Internet korisnika na 10.000 stanovnika) u 2001. godini je iznosila 2,6%.
- Step digitalizacije mreže u 2001. godini iznosio je 87,05%.
- Mobilni operatori koriste GSM standard na 900 i 1800 MHz.
- Ukupan prihod ostvaren u sektoru telekomunikacija u 2001. godini je predstavljao 8,6 % ¹ registrovanog bruto nacionalnog proizvoda (BNP) u Republici Crnoj Gori.

¹ U 2001.godini registrovani Bruto nacionalni proizvod (izuzimajući segment sive ekonomije) je iznosio 3.164,5 mil.DEM.

3.1. FIKSNA TELEFONIJA

Telekom Crne Gore A.D. osnovano je 31.12.1998.godine odlukom o podjeli JP PTT saobraćaja Crne Gore na Poštu Crne Gore d.o.o. i Telekom Crne Gore a.d.Odlukom Skupštine akcionara od 18.06.2001.godine, a uz saglasnost Vlade Republike Crne Gore izmijenjena je struktura registrovanog kapitala preduzeća tako, da kapital zaposlenih i ranije zaposlenih radnika učestvuje sa 17%, a državni kapital sa 83 % u ukupnom kapitalu preduzeća.

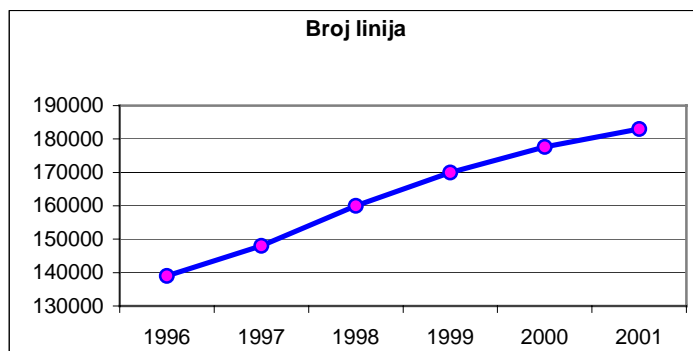
Nastavljene su aktivnosti na planu priprema preduzeća z apotpunu privatizaciju, saglasno Planu privatizacije koji je usvojila Vlada Republike Crne Gore. Država je kao većinski vlasnik kompanije prodala 32% vrijednosti ukupnog kapitala kroz program masovne vaučerske privatizacije i raspisan je međunarodni tender za prodaju 51% kapitala preduzeća strateškom investitoru.

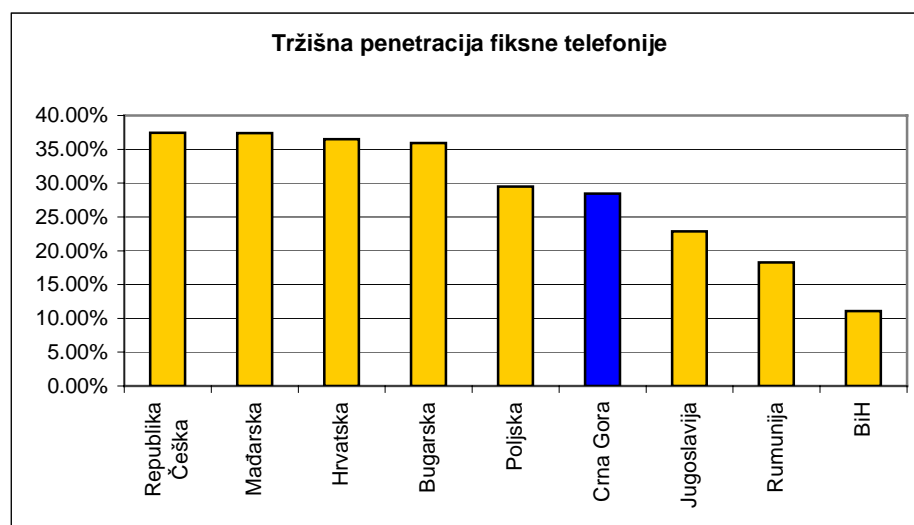
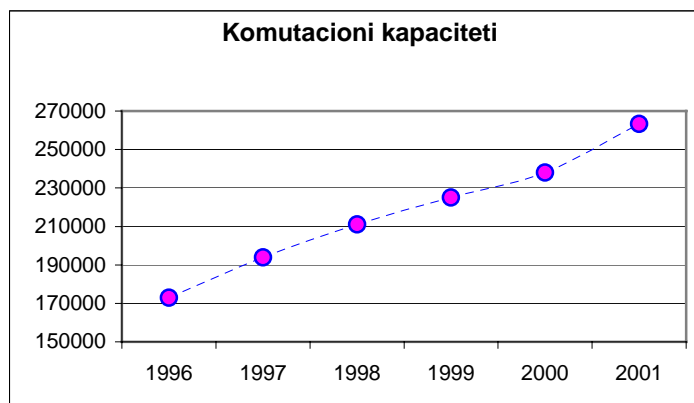
Osnovna djelatnost preduzeća je pružanje javnih fiksnih telekomunikacionih servisa. Pored toga, bavi se poslovima tekuće i razvojne telekomunikacione tehnologije, eksploatacije, održavanja i servisiranja telekomunikacionog sistema na području Crne Gore.

Obim saobraćaja

Preduzeće je u proteklih pet godina realizovalo značajna investiciona ulaganja koja su rezultirala, kako proširenjem kapaciteta i nivoa tržišne penetracije, tako i unapređenjem kvaliteta opreme.

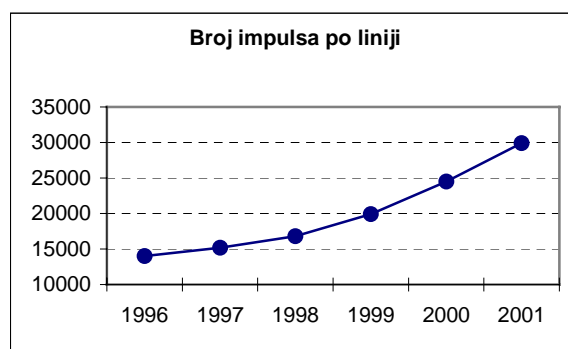
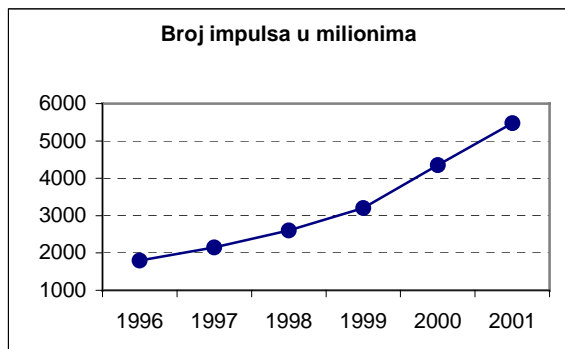
Dinamiku proširenja kapaciteta i obima saobraćaja ilustruju sledeći dijagrami:

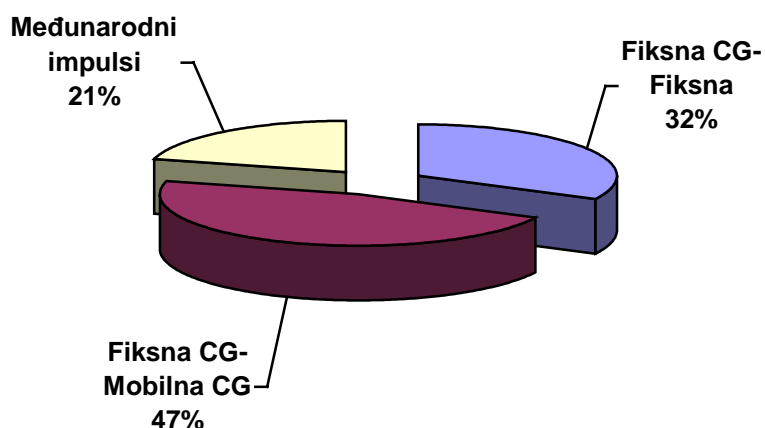

Telekom Crne Gore realizuje program modernizacije telekomunikacionog saobraćaja, uvođenje savremenih digitalnih uređaja i optičkih sistema prenosa, čime se značajno povećava kvalitet odvijanja telekomunikacionog saobraćaja. Od predviđenih 15.310 novih instaliranih telefonskih priključaka u 2001.godini je realizovano 8.856 ili oko 57,8 %. Izvršena je zamjena 16.930 postojećih telefonskih priključaka, od čega 14.560 u analognoj tehnici, što predstavlja oko 62,6% planiranih priključaka za zamjenu.

Programom intenzivnih investicionih ulaganja kapaciteti mreže su značajno prošireni, čak za 26,9 % u periodu 1996.-1999.godine. Broj impulsa se uvećava godišnje po stopi od 25%, usled porasta broja pretplatnika i povećanja broja impulsa po pretplatniku, dok se broj impulsa po liniji uvećavao godišnje po stopi od 16,5 %.

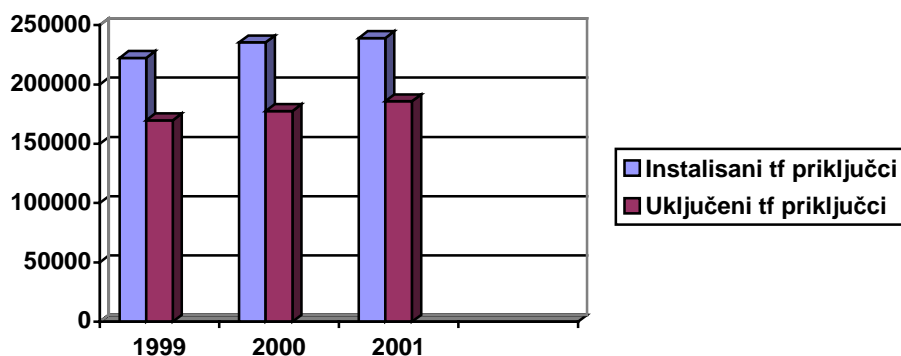

Struktura impulsa u 2001. godini:

Dinamičnom rastu telefonskih impulsa doprinijeli su modernizacija i proširenje telekomunikacionih kapaciteta, koji su omogućili kvalitetnije odvijanje telekomunikacionog saobraćaja.

Telekom Crne Gore, takođe, realizuje program rješavanja pretplatničkih mreža u brdsko-planinskim, rijetko naseljenim područjima radio-pristupnim sistemima baziranim na GSM standardu, tko da je u ovu mrežu uključeno 2.283 pretplatnika.

Stepen iskorišćenosti kapaciteta centrala je oko 77,7%, što je povoljnije u odnose na prethodne godine. Jedan od ograničavajućih faktora u korišćenju kapaciteta su

nedovoljno izgrađene mjesne pretplatničke telefonske mreže kako u većim urbanim cjelinama, tako i u manje naseljenim područjima.

ISDN servis

Telekom Crne Gore je usvajajući nove trendove u razvoju telekomunikacija, uz postojeći stepen digitalizacije mreže stvorio uslove za pružanje ISDN servisa, koji predstavlja nadgradnju, odnosno viši stepen postojeće javne komutirane telefonske mreže.

ISDN omogućava veći prenosni kapacitet i veći kvalitet, što za sobom povlači:

- širok spektar usluga na istoj pristupnoj tački;
- digitalnu komunikaciju brzine od 64 kbit/s do 2 Mbit/s ;
- bolji kvalitet govora i brze uspostavljanje veza ;
- pristup svim raspoloživim mrežama;
- videotelefoniju i videokonferenciju ISDN.

Takođe, ISDN omogućava jedinstven pristup svim raspoloživim informacijsko-komunikacionim uslugama.

Broj baznih i primarnih ISDN:

Godina	ISDN PRA instalirani	ISDN PRA uključeni	ISDN BRA instalirani	ISDN BRA uključeni
2000. god.	30	17	414	25
2001. god.	55	26	1376	207

Tarife

Tarifni sistem Telekom-a Crne Gore predstavljen je sledećim tabelama:

TARIFE²	Fizička lica	Pravna lica
Cijena telefonskog priključka	75,16 EUR	75,16 EUR
Cijena mjesečne pretplate	2,56 EUR	4 EUR
Cijene telefonskog razgovora po višoj tarifi (EUR/min)		
Lokalni	0,003	0,006
Međugradski I zona	0,003	0,006

² U cijene nije uračunat porez na promet

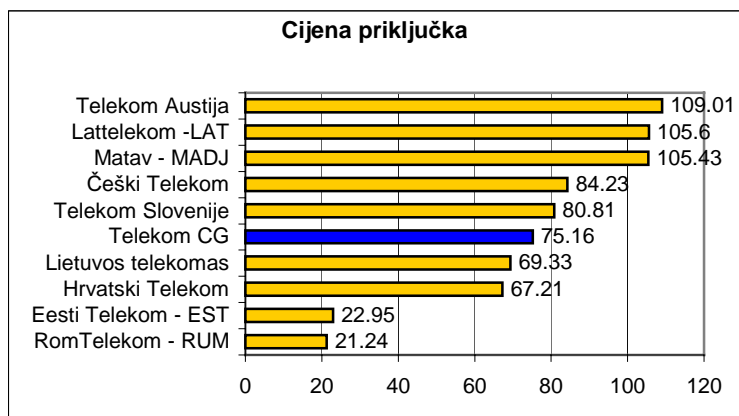
Međugradski II zona	0,037	0,074
Međugradski III zona	0,069	0,14
Prema mobilnom	0,27	0,54
Cijene telefonskog razgovora po nižoj tarifi (EUR/min)		
Lokalni	0,002	0,003
Međugradski I zona	0,002	0,003
Međugradski II zona	0,018	0,036
Međugradski III zona	0,034	0,069
Prema mobilnom	0,138	0,276

Kod utvrđivanja tarifnog sistema za cijene telefonskih usluga u međunarodnom saobraćaju izvršena je podjela zemalja u sedam zona sa različitim impulsnim intervalom.

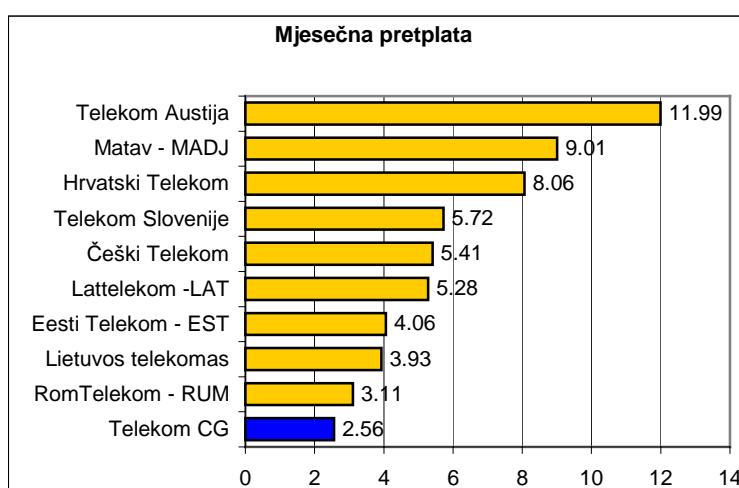
- u EUR/min -

Zona	Fizička lica	Pravna lica	Pregled zemalja po zonama:
I	0,31	0,624	Albanija, Bugarska, Madjarska, Makedonija, Hrvatska, Rumunija
II	0,38	0,76	Andora, Austrija, Belgija, Bjelorusija, Češka, Francuska, Italija, Monako, Moldavija, Monako, Švajcarska, Turska...
III	0,46	0,92	Alžir, Danska, Finska, Irska, Kipar, Libija, Malta, Norveška, Njemačka, Ruska federacija, Španija, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije...
IV	0,83	1,67	Aljaska, Australija, SAD, Novi Zelend...
V	1,07	2,01	Argentina, Egipat, Liban, Venecuela...
VI	1,17	2,35	Filipini, Gvineja, Indonezija, Japan, Peru, Portoriko, Zair...
VII	1,50	3,01	Bolivija, Brazil, Čile, Indija, Kuba, Meksiko

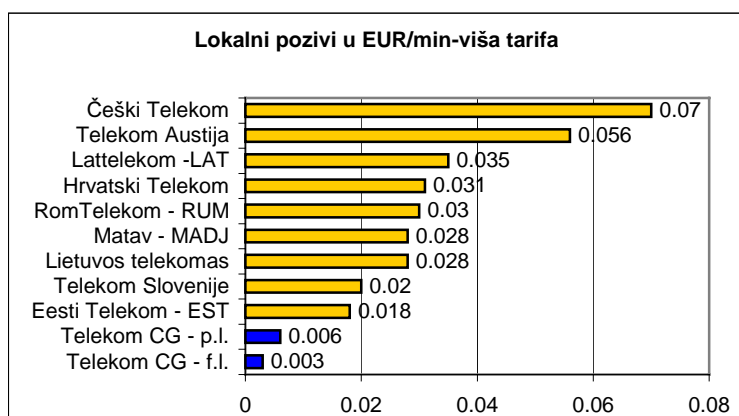
U komparativnoj analizi visine tarifa Telekoma Crne Gore A.D. korišćeni su podaci renomiranih kompanija u zemljama Centralno-Istočne Evrope i dvije zemlje Evropske unije koje su po karakteristikama slične Crnoj Gori.

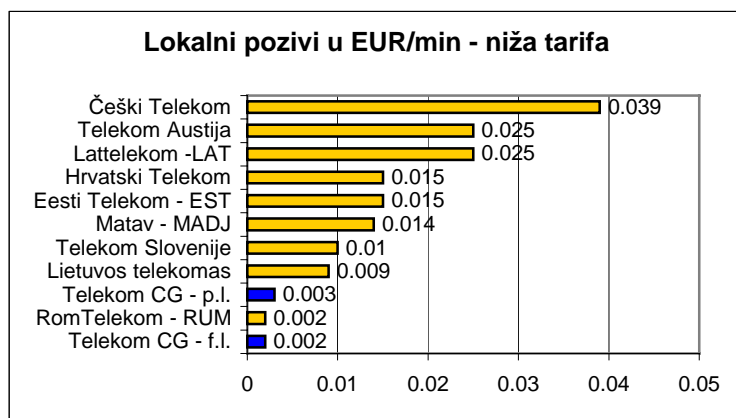
Prosječna cijena priključka za fizička lica je 70 EUR što znači da Telekom Crne Gore sa svojom cijenom priključka od 75,16 EUR nije znatno iznad prosjeka.

U pogledu visine mjesečne pretplate, Telekom ima najnižu cijenu među komparabilnim kompanijama iz okruženja. Prosječna visina mjesečne pretplate u zemljama Evropske unije je oko 8 EUR, što je trostruko veći nivo od nivoa mjesečne pretplate Telekoma Crne Gore A.D. za fizička lica. Međutim, u poređenju sa zemljama Centralno-Istočne Evrope nema značajnijih odstupanja.

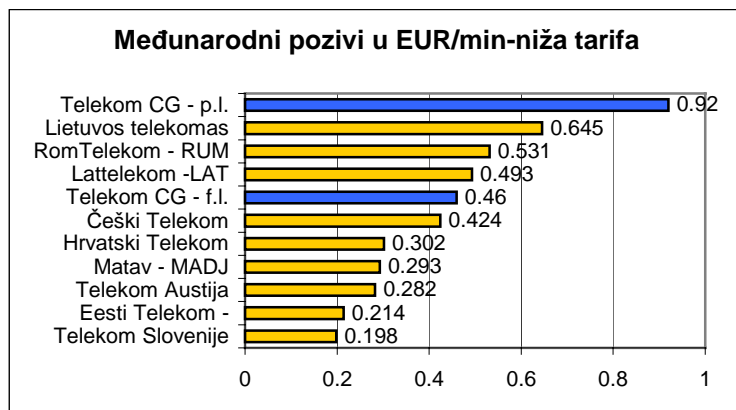
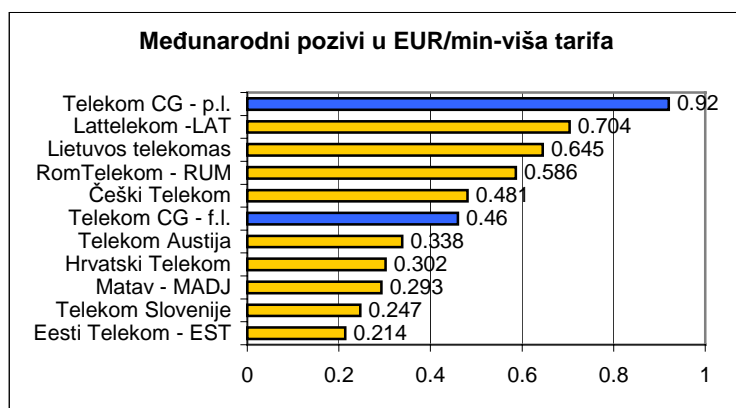

Cijena telefonskog razgovora u trajanju od jednog minuta po višoj tarifi koju primjenjuje Telekom Crne Gore A.D. je niža u odnosu na cijene komparabilnih kompanija većine zemalja Evropske unije.

Takođe, Telekom Crne Gore A.D. je na najnižoj poziciji uzorkovane grupe, posmatrano prema cijeni telefonskog razgovora u trajanju od jednog minuta po nižoj tarifi (0,002 EUR za fizička lica).

Međutim, cijene međunarodnih poziva Telekoma Crne Gore za pravna lica su na najvećem nivou u poređenju sa tarifama komparabilnih kompanija u okruženju.

Kvalitet servisa

Telekom CG ad. još uvijek nema uređenu evidenciju osnovnih saobraćajnih pokazatelja na godišnjem nivou, te se tabelarni prikaz nekog od njih za mrežu ovog operatora ne može prezentirati. Montažom nove međunarodne centrale u Podgorici i drugim intervencijama u sistemu stvoriće se uslovi da i ovaj operator obrađuje kompletnu statistiku saobraćajnih pokazatelja u svojoj mreži.

Ovdje treba svakako istaći, da je Agencija, preko svoje inspekcije, vršila provjere kvaliteta tt saobraćaja kod sva tri operatora tokom predmetne godine (posebno u špicu turističke sezone), te da je ustanovila da je uspješnost poziva iz mreže Telekoma prema Srbiji i inostranstvu (dakle, na najproblematičnijim rutama) bila veća nego iz mreža mobilnih operatora.

3.2. MOBILNA TELEFONIJA

Tržište mobilne telefonije u Crnoj Gori ima karakteristike duopola, čine ga:

- ProMonte GSM, prvo osnovano joint-venture preduzeće, u većinskom vlasništvu Norveškog Telenora, koji je otpočeo sa komercijalnim radom 1996.godine;
- Monet d.o.o, u vlasništvu Telekoma Crne Gore A.D., koji je otpočeo sa komercijalnim radom 2000.godine.

Obim saobraćaja

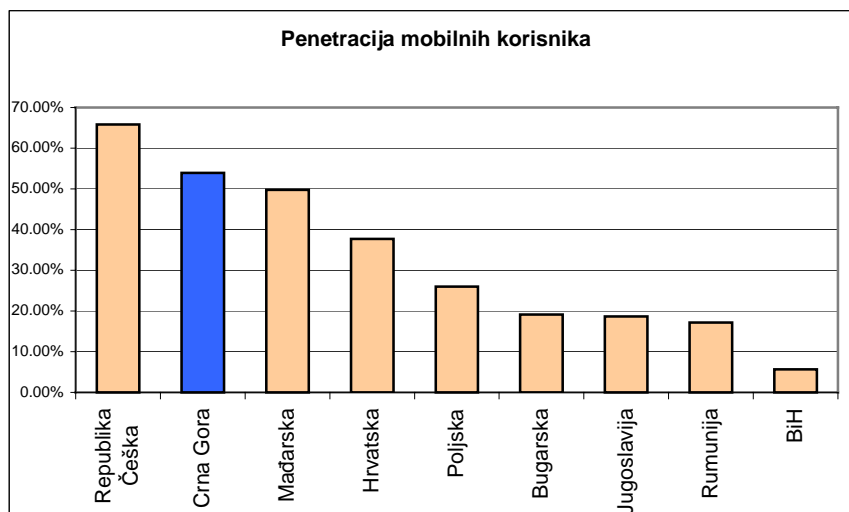
Oblast mobilne telefonije je segment sektora telekomunikacija koja ostvaruje najdinamičniji razvoj, što ilustruju sledeći podaci.

U početnoj godini eksploatacije mreže ProMonte GSM je imao 3.931 pretplatnika, nakon čega se u narednim godinama broj višestruko povećava i to: 17.157 u 1997.godini, 36.760. u 1998.godini, 62.306 u 1999.godini. S pojavom konkurentnog mobilnog operatora ProMonte uvodi kategoriju pre-paid pretplatnika, koji su predstavljali 57% od ukupno 181.584 pretplatnika u 2000. godini, odnosno 80% od ukupno 258.929 pretplatnika u 2001.godini.

U prvoj godini rada Monet je imao ukupno 59.861 pretplatnika (41.708 pre-paid, 18.153 post-paid). Broj post-paid pretplatnika uključuje i korisnike ruralne telefonije, kojih je u 2000.godini bilo 1120. U 2001.godini broj pretplatnika se povećao na 97.265 pretplatnika (78.267 pre-paid, 18.998 post-paid), pri čemu se i broj korisnika ruralne telefonije povećao na 2.599.

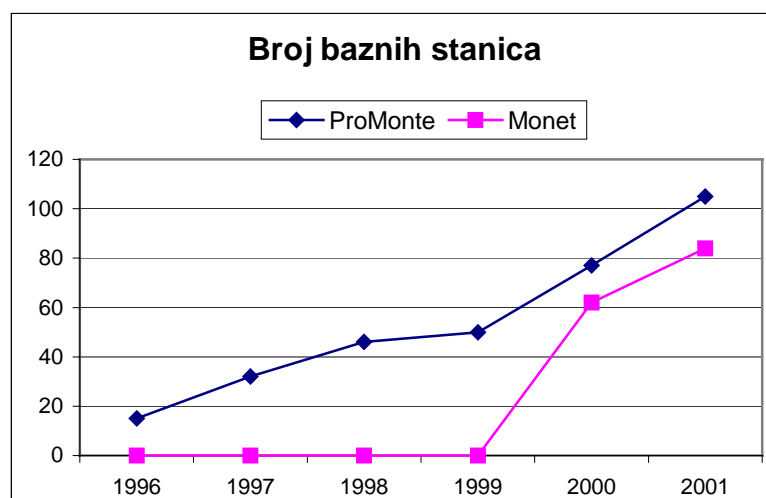
Nivo tržišne penetracije u Crnoj Gori krajem 1999.godine, na bazi broja ProMonte-ovih pretplatnika (62.306) iznosio je 9,4%. Uvođenje drugog operatora tokom 2000.godine rezultiralo je ogromnim povećanjem broja pretplatnika, uvođenjem novih servisa, naročito pre-paid SIM kartica i padom cijena, tako da je tržišna penetracija dostigla 53,9 % u 2001.godini.

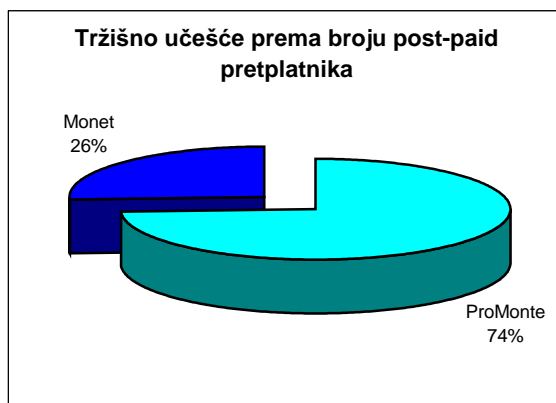
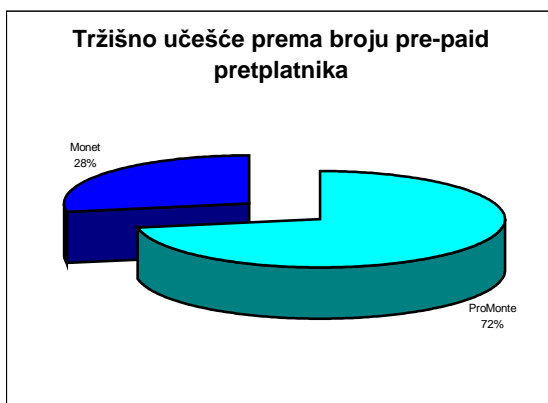
Jedan od faktora koji su sa uvođenjem konkurencije doveli do visokih stopa rasta na tržištu mobilnih telekomunikacija jeste stvaranje inovativnih i fleksibilnih cjenovnih šema povoljnijih s aspekta krajnjih korisnika.

Konkurencija se ne reflektuje samo na cijene i raznovrsnost usluga koje operatori pružaju, već vodi i poboljšanju kvaliteta signala, pokrivenosti teritorije i dr. ProMonte GSM svojom mrežom pokriva 96%, a Monet 94% naseljene teritorije Republike.

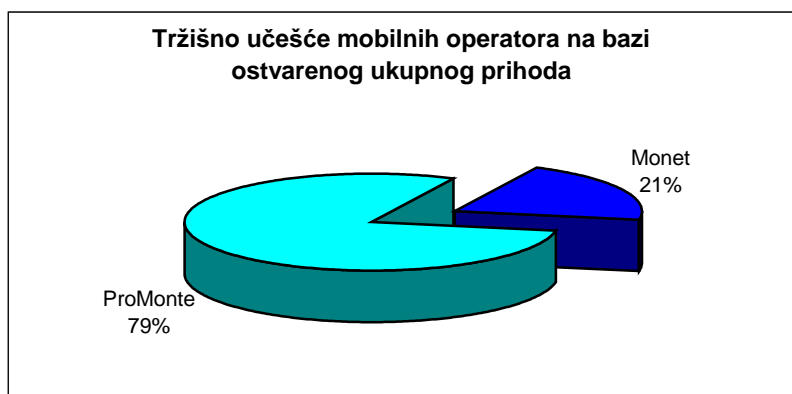
Uporedni prikaz dinamike instaliranja baznih stanica od početka eksploatacije mreža oba operatora predstavljen je sledećim grafikom.

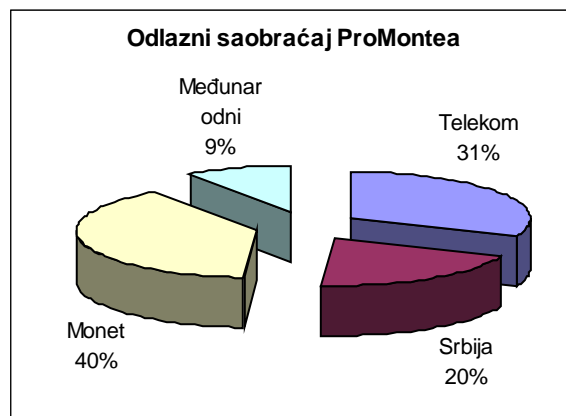
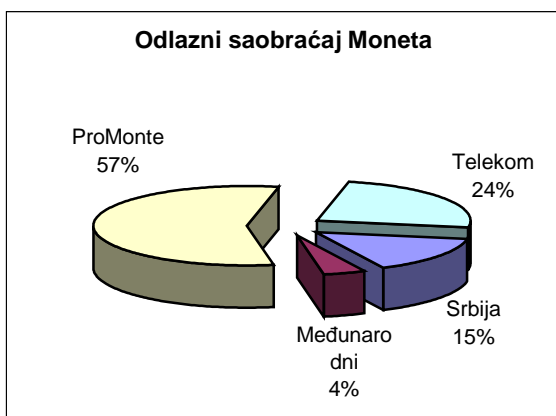
Nivoi tržišnog učešća ProMonte-a i Monet-a prema broju pre-paid i post-paid pretplatnika predstavljani su sledećim grafikonima.

I u segmentu post-paid i pre-paid pretplatnika ProMonte ima značajnije tržišno učešće od Monet-a, što je i logično s obzirom na duže prisustvo na tržištu.

Nivo tržišnog učešća Promonte-a i Monet-a prema visini ukupnog prihoda ostvarenog u 2001.godini je, takodje, značajan indikator tržišne pozicije pojedinih operatora.

Struktura odlaznog saobraćaja mobilnih operatora predstavljena je grafičkim prikazima. U strukturi odlaznog saobraćaja Monet-a pozivi upućeni prema mreži ProMonte-a učestvuju sa 57%, dok u strukturi odlaznog saobraćaja ProMonte-a pozivi upućeni prema mreži Monet-a 40%, što je rezultat razlike u broju pretplatnika. Kod oba operatora je dominantno učešće poziva u zemlji (96%).

Tarife

Uporedni pregled cijena razgovora po višoj tarifi za post-paid pretplatnike ProMonte-a i Monet-a u EUR/min.

Destinacija odlaznog saobraćaja	MONET post-paid	P R O M O N T E			
		Klasik	Ekonomik Prvih 30 sek.		Relax
Unutar mreže	0,09	0,15	0,09	0,10	0,10
Fiksna i druga mobil. Mreža	0,12	0,15	0,09	0,12	0,13
Fiksna i mobil. mreža u Srbiji	0,22	0,25	0,15	0,25	0,31
Fiksna mreža u Rep. Srpskoj	0,22	0,63	0,32	0,59	0,78
Međunarodni pozivi					
Zona 1	0,60	0,63	0,32	0,59	
Zona 2	0,70	0,73	0,38	0,70	
Zona 3	0,81	0,84	0,43	0,81	
Zona 4	1,38	1,41	0,72	1,38	
Zona 5	1,64	1,67	0,84	1,63	
Zona 6	2,07	1,91	0,97	1,88	
Zona 7	2,63	2,42	1,22	2,38	

Uporedni pregled cijena razgovora po višoj tarifi za pre-paid pretplatnike ProMonte-a i Monet-a u EUR/min.

Destinacija odlaznog saobraćaja	MONET pre-paid	P R O M O N T E					
		Basic Prvih 30 sek.		Talk Prvih 30 sek.		Send Prvih 30 sek.	
Unutar mreže	0,09	0,09	0,10	0,09	0,09	0,09	0,09
Fiksna i druga mobil. Mreža	0,13	0,09	0,12	0,09	0,11	0,09	0,15
Fiksna i mobil. mreža u Srbiji	0,24	0,19	0,30	0,18	0,31	0,18	0,31
Fiksna mreža u Rep. Srpskoj	0,24	0,19	0,30	0,18	0,31	0,18	0,31
Mobilna mreža Rep. Srpske		0,32	0,60	0,32	0,078	0,32	0,078

Međunarodni pozivi							
Zona 1	0,66	0,32	0.60				
Zona 2	0,77	0,37	0.70				
Zona 3	0,89	0,43	0.81				
Zona 4	1,52	0,70	1.38				
Zona 5	1,80	0,84	1.64				
Zona 6	2,07	0,97	1.88				
Zona 7	2,63	1,22	2.39				

Tarife za saobraćaj u zemlji za pretplatnike Monet-a i ProMonte-a (klasik i ekonomik paketi) su prilično ujednačene, dok su tarife pre-paid paketa ProMonte-a za međunarodni saobraćaj niže.

Poređenje drugih usluga u okviru post-paid paketa između Monet-a i ProMonte-a ukazuje da su cijene Monet-a za aktivaciju SIM kartice, mjesečna pretplata i jednokratne uplate značajno niže od cijena ProMonte-a.

TIP USLUGE	MONET	PROMONTE Klasik/Ekonomik
Priključenje post paid (SIMkartica + aktiviranje)	10	17,90
SMS poruka	0,03	0,04
Mjesečna pretplata	4,09	5,11 / 4,09
Mjeseč.pretplata data/fax	4,09	5,11 / 4,09
Specifikacija poziva	2	2,56
Jednokratne uplate za usluge		
Specifikacija poziva po zahtjevu	1,5	2,56
Promjena broja telefona	5	12,78
Promjena SIM kartice	10	9,71
Promjena vlasništva	10	15,34
Roaming	50 pravna lica 100 fizička lica	100

Prosječni račun post-paid pretplatnika ProMonte-a u 2001. godini iznosio je 73,30 DEM, dok je prosječni račun post-paid pretplatnika Monet-a iznosio 34,50 DEM.

U pogledu broja roaming partnera ProMonte GSM je u povoljnijoj poziciji jer ima 115 potpisanih komercijalnih ugovora u 60 zemalja u svijetu, dok Monet ima 48 potpisanih komercijalnih ugovora u 34 države svijeta.

Kvalitet servisa

U ovom izvještaju, kvalitet tih usluga mobilnih operatora, biće prezentiran kroz tabelarni prikaz prosječne uspješnosti javljanja B pretplatnika za svaki mjesec 2001

godine, po određenim rutama (pozivi prema mreži drugog operatora u Republici, pozivi prema Srbiji i pozivi prema inostranstvu).

MREŽA MONET – Prosječna uspješnost javljanja B pretplatnika u %.

	pozivi prema fiksnoj mreži	pozivi prema Promonte-u	pozivi prema Srbiji	pozivi prema Inostranstvu
Januar	30.6 %	32.7 %	36.2 %	30.7 %
Februar	31.9 %	32.6 %	34.0 %	32.8 %
Mart	30.2 %	34.5 %	34.9 %	31.7 %
April	31.4 %	36.7 %	35.1 %	30.2 %
Maj	36.1 %	39.8 %	29.4 %	31.5 %
Jun	36.4 %	39.6 %	27.6 %	30.1 %
Jul	36.6 %	40.2 %	24.1 %	29.1 %
Avgust	34.3 %	40.4 %	26.7 %	30.2 %
Septembar	38.9 %	43.5 %	31.2 %	32.3 %
Oktobar	41.1 %	42.7 %	30.3 %	29.7 %
Novembar	40.9 %	44.3 %	32.3 %	33.6 %
Decembar	38.7 %	43.1 %	29.1 %	34.8 %

A. MREŽA PROMONTE – prosječna uspješnost javljanja B pretplatnika

	pozivi prema fiksnoj mreži	pozivi prema Monet-u	pozivi prema Srbiji	pozivi prema Inostranstvu
Jjanuar	44.4 %	*	20.4 %	13.9 %
Februar	43.0 %	*	21.3 %	12.6 %
Mart	42.6 %	*	23.1 %	16.7 %
April	44.0 %	*	22.1 %	16.9 %
Maj	44.4 %	*	20.4 %	17.9 %
Jun	45.4 %	*	22.1 %	16.9 %
Jul	38.4 %	53.8 %	17.4 %	11.3 %
Avgust	39.3 %	55.7 %	22.6 %	13.7 %
Septembar	38.8 %	56.7 %	25.3 %	16.1 %
Oktobar	39.8 %	55.7 %	23.5 %	16.6 %
Novembar	39.2 %	57.5 %	24.2 %	19.0 %
Decembar	37.4 %	59.2 %	31.9 %	27.7 %

* Podaci nijesu bili dostupni do momenta definisanja posebnih ruta prema MONETU

3.3. *INTERNET SERVIS*

Preduzeće »Internet Crna Gora« d.o.o. je osnovano sredinom 1997. godine sa sledećom vlasničkom strukturom: Telekom Crne Gore a.d., Republički Sekretarijat za razvoj i dva privatna investitora.

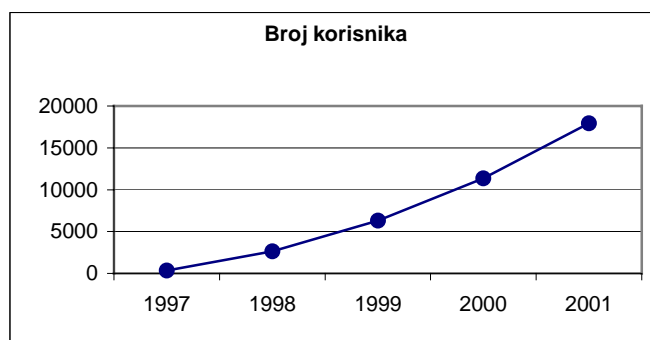

Internet Crne Gore nudi širok spektar servisa koji uključuju pružanje usluga fizičkim i pravnim licima putem dial up-a, iznajmljene linije, web hostinga i web dizajna.

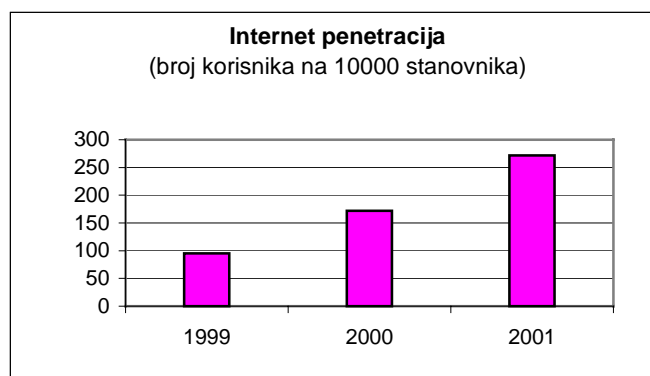
Internet Crne Gore d.o.o je jedini Internet servis provajder u Crnoj Gori do kraja 2001.godine.

Obim saobraćaja

Grafik koji sadrži broj dial up pretplatnika u 2001.godini sa uporednim podacima iz prethodnih godina potvrđuje trend visokih stopa rasta u posmatranom periodu.

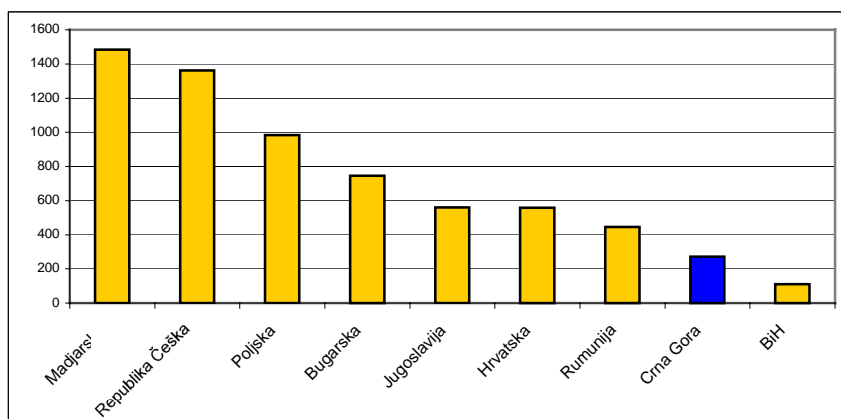
Fizička lica su u 2001.godini činila 88% dial up pretplatnika, dok su u ukupnim приходima od dial up-a na godišnjem nivou učestvovala sa 55%. Rast broja korisnika koji se prijavljuju kao fizička lica je sve veći u odnosu na segment biznis korisnika.

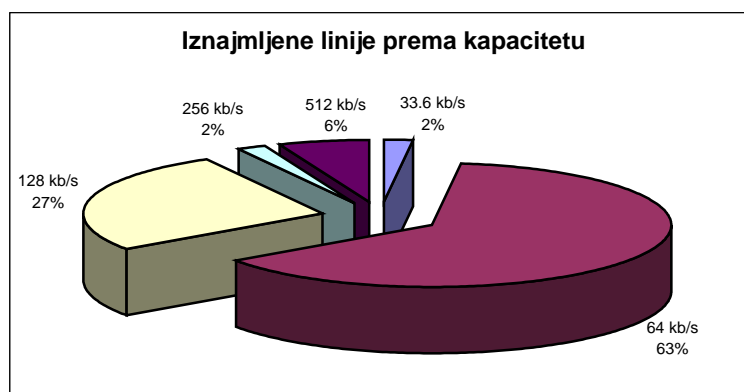
Stopa Internet penetracije je, takođe, pokazatelj porasta broja korisnika u Crnoj Gori u posmatranom periodu.

Limitirajući faktor većoj stopi Internet penetracije u Crnoj Gori je niska kupovna moć stanovništva i nedostatak obučenog kadra za informacione tehnologije, kao i programa kompjuterskog opismenjavanja koji omogućava rastuću upotrebu Interneta.

Komparativna analiza stope Internet penetracije u Crnoj Gori sa referentnim pokazateljem u zemljama Centralno- Istočne Evrope.

Internet Crna Gora d.o.o nudi direktnu liniju sa Internetom u sledećim oblicima: (64Kbps, 128Kbps, 192Kbps, 256Kbps, 512Kbps, 1Mbps, 2Mbps). Struktura iznajmljenih linija prema kapacitetima sadržana je u grafiku.

Tarife

Od početka komercijalnog poslovanja Internet Crna Gora je postepeno snižavao svoje cijene u cilju privlačenja većeg broja korisnika. Cijene Internet Crne Gore za pojedine kategorije dial up-a (10,20 i 40 sati) su među najnižim u regionu Centralne i Istočne Evrope.

TARIFE INTERNET SERVISA Dial-up korisnici	FIZIČKA LICA	PRAVNA LICA
10 sati	4	6
20 sati	7	10
40 sati	13	19
100 sati	20	35
Neograničen pristup mjesečno	40	70

Cijene iznajmljenih linija su znatno snižene u 2001. godini, međutim, one su i dalje iznad prosjeka u okruženju. U sadašnju cijenu je uključena i taksa iznajmljivanja opreme, dok se registracija ne naplaćuje. Tokom 2001. godine su, takođe, smanjene cijene Web hostinga, kao i registracije internacionalnih domena.

CIJENE IZNAJMLJENIH LINIJA PO KAPACITETIMA	u USD
33,6 Kbps	490
64 Kbps	490
128 Kbps	900
192 Kbps	1.350
256 Kbps	1.700
512 Kbps	3.200
1 Mbps	6.000
2 Mbps	10.000

Cjenovna politika za ostale servise (web dizajn, Internet reklame itd.) nije se znatno mijenjala, a cijene ovih usluga su uglavnom na nivou istih u najbližem okruženju.

CIJENE REGISTRACIJE DOMENA	u EUR
.cc	50
com. org. net.	15
MINI WEB	
- pretplata	10
- set-up	10
BUSINESS WEB	
- pretplata	12
- set-up	15
BUSINESS WEB +	
- pretplata	20
- set-up	15
MEGA WEB	
- pretplata	18
- set-up	15
SUPER WEB	
- pretplata	33
- set-up	25

Kvalitet servisa

Internet Crna Gora je tokom 2001.godine sproveo on-line anketu među svojim korisnicima kojom je obuhvaćen 4.454 ispitanik, od kog broja je 71% zadovoljno pruženim servisima. Krajem 2001.godine Internet Crna Gora je od Jugoslovenskog Informatičkog saveza (JISA) dobio priznanje za najboljeg Internet servis provajdera u Srbiji i Crnoj Gori.

3.4. SERVIS JAVNIH TELEFONSKIH GOVORNICA

U Crnoj Gori se dva preduzeća bave pružanjem servisa javnih govornica i to:

- Montenegro card d.o.o. osnovano 17.11.1999.godine sa vlasničkom strukturom: Telekom Crne Gore A.D.(51%), Hellascom A.E. Atina (40%) i Jugoimport Mont d.o.o. (9%).

- Pošta Crne Gore d.o.o. osnovano je 31.12.1998.godine odlukom o podjeli JP PTT saobraćaja Crne Gore na Poštu Crne Gore d.o.o. i Telekom Crne Gore a.d.

Djelatnost Montenegro Carda predstavlja: instalacija, eksploatacija i održavanje javnih telefonskih govornica.

Broj javnih telefonskih govornica

Montenegro Card u funkciji ima trenutno 309 javnih govornica instaliranih u većini gradova Crne Gore. Zbog potreba turizma, broj javnih govornica se povećava u primorskim mjestima. Stoga je u ljetnjem periodu ukupan broj javnih govornica 503.

U Pošti Crne Gore d.o.o. trenutno je u funkciji 420 javnih telefonskih govornica.

Na bazi podatka o ukupnom broju govornica Montenegro Card-a i Pošte Crne Gore d.o.o. dobija se pozatelj od prosječno 1,1 javnih telefonskih govornica na 1.000 stanovnika, a u ljetnjem periodu je taj pokazatelj povećan na 1,4.

Montenegro Card koristi unaprijed plaćene (pre-paid) telefonske čip kartice, koje su na raspolaganju potrošačima u distribucionim centrima (Pošta Crne Gore, Duvan, Štampa, Trgopress i još nekim manjim distributerima.) trenutno su u ponudi dvije vrste telefonskih kartica od 100 i 300 impulsa.

Pošta Crne Gore je u 2000. godini ostvarila 136.241.600 impulsa i 3.466.000 telefonskih razgovora, a u 2001. godini 166.480.050 impulsa i 3.709.000 telefonskih razgovora po kom osnovu je ostvaren prihod od 3.329.601 DEM.

Montenegro Card je u 2000. godini ostvario 14.880.162 impulsa i 756.532 poziva, a u 2001. godini 47.873.212 impulsa i 1.695.704 poziva pri čemu je ostvaren prihod od 1.756.489,00 DEM.

Od ukupno ostvarenog broja impulsa u 2001. godini oko 68% utrošeno je u periodu jul – avgust, odnosno 81% u periodu jun – septembar. Slični relativni odnosi su važili i u 2000. godini (66% tj. 73%).

Struktura ostvarenog saobraćaja, takođe, pokazuje uticaj sezone. U ljetnjim mjesecima ostvaren je veliki broj impulsa prema Srbiji i inostranstvu, isto kao i tokom 2000. godine. Oko 33% saobraćaja u sezoni čine pozivi prema inostranstvu, dok oko 43% otpada na pozive prema Srbiji.